

Dr. Kamp Salamon: Laudáció Dobozy Borbála akadémiai székfoglalójához

A magyar génius, ahogyan Hamvas Béla nevezi Csontváry Kosztka Tivadart, a következőket írja:

„Az Isten a nagy mester a művészetekben, az életben, látásban és minden alkotásban. A művészetekben önélküle sem látni, sem alkotni nem tudunk.

Csak az európai, úgynevezett modern kultúrnépeknél látjuk százféle módon az Isten tagadását.

A sorssal nem lehet tréfálni, ki kell tartani nemcsak a kötelesség, hanem az isteni rendnek a tiszteletben tartásával és az Istenben való mély vonzalommal.

Aranyat, ezüstöt szerezhet minden ember, mert ez a földön hever, de eredeti művészet csak az isteni ihlet segítségével születhet.

Az ember fejlődését e szellemi központ nélkül nem lehet továbbfejleszteni.”

Dobozy Borbála csembaloművész élete és egész művészi tevékenysége e szellemi központ vonzásában áll. Egy magasabb hatalom hatalmában, a szépség vonzásában. Annak a szépségnek, amely egyetlen szóban foglalja össze mindazt, ami rend, összhang, mérték és arány, tisztaság, világosság, emelkedés és tökéletesség. A szépség a teremtésnek, mint mesterműnek a magja. A világon minden a szépségért történik. Az ember azért él, hogy a szépséget megteremtse. Ez a művészi lét lényege. Amellyel szemben a rombolás tehetetlen. A romboló hatalmak csak a tökéletlenül megteremtett világba tudnak behatolni. Elpusztítani csak azt lehet, ami eredetileg megrongált.

Ezzel szemben Dobozy Borbála produktív egzisztencia, akinek célja a művészi tökéletesség, mert tudja, hogy a tökéletességre való törekvés nem álom, hanem élet. Az Isten teljességének mértéke.

Ezért választott tanulmányai és élete során olyan mestereket magának, akik képesek voltak az ideák életben tartására, a dolgok intuíciójára, ahogyan azok a tapasztalat szintjénél magasabban megjelennek.

Így került a 20. század kétséget kizáróan legjelentősebb csembaloművészeinek, Zuzana Růžickovának az osztályába először a pozsonyi Zeneművészeti Főiskolán, majd a prágai Zeneakadémián, ahol kitüntetéssel diplomázott és ezért volt fontos számára, hogy a historikus előadói gyakorlatot a salzburgi Mozarteumban a korszakos jelentőségű Nikolaus Harnoncourtnál tanulmányozza. E mesterek példáján megtapasztalhatta, hogy a minőséget nem látod, azt csak átélni lehet, mert a művészet a művészen él, és mindig azt mondja ki, hogy mi az ember és a szellem viszonya.

Dobozy Borbála tanulmányai és egész művészi pályája során az egyetlen érvényes morális gyakorlat elvét követte és követi. Csak azt fogadni el, ami tényleg jó. A művészetben mindig azt kell választani, ami közelebb van a tökéleteshez, az örökhöz.

Ahogy ezt a varázslatos személyiséggel megáldott édesanyja, a szakrális szövegfolklórral és a népköltészet szimbolikájával foglalkozó néprajzkutató, Erdélyi Zsuzsanna sokszor mondta és tanította nekünk: „Mindig a nehezebb ellenállás irányába kell haladni.”

Dobozy Borbála pályájának meghatározó eseménye volt, hogy 1983-ban díjat nyert a belgiumi Brugge-ben rendezett, legrangosabbnak számító nemzetközi csembalóversenyen, amelynek később zsűrijébe, eddig egyetlen magyar résztvevőként is meghívást kapott. Innentől kezdve a legnevesebb fesztiválok szerepelt: Budapesti Tavaszi Fesztivál, Salzburgi Ünnepi Játékok, Bergeni Fesztivál, Concentus Moraviae vagy a Budapesti Bach-Hét.

Számos kurzust tartott Ausztriában, Franciaországban, Németországban, Norvégiában és Magyarországon. Európa legtöbb országában és az USA-ban koncertezett, rádió-, TV- és lemezfelvételeket készített. A külföldi sikerek mégsem csábították sohasem más tájaira a világnak, mert újjáteremtő fantáziájának egyik fontos ihletője a szülőföld, amellyel együtt nővünk fel, s amelynek legelsősorban őrizői vagyunk. Mert a nép a helyhez tartozik és a hely a néphez. A hely tulajdonsága a népé, aminek első feltétele, hogy itthon legyenek. Ezért nem vagyok idegen itt. S mert megtartó ereje mégis a tájnak, a szülőföldnek van. E gondolatok hozzá tartoznak Dobozy Borbála családi örökségéhez, gondoljunk csak Erdélyi Jánosnak, dédapjának a népköltészet területén végzett nemzetféltő irodalmi munkásságára.

Dobozy Borbála művészi tevékenységének középpontjában Johann Sebastian Bach életműve áll, mert megértette, hogy Johann Sebastian Bach zenéje az ember és az Isten közötti dialógus. Nem róla, hanem vele beszélget, és én tudom, hogy e beszélgetésre Dobozy Borbála is meghívást kapott. Bach zenéje csupa gyengédség, semmi kényszer, semmi mutatvány. Éppen ezért ellenállhatatlan. Ahogy az Evangéliumban olvassuk: „Az én erőm erőtlenség által hat.”

Ezért szólalnak meg olyan utolérhetetlen finom költőiséggel Johann Sebastian Bach lírai lassú tételei Dobozy Borbála tolmácsolásában, melyek úgy hatnak ránk, mint a korai napfény, vagy még inkább, mint a szeretet mosolya.

Bach művészete a lélek adománya, ezért képes arra, hogy az emberben élő örök vágyat táplálja.

Vágyat az üdvösségre. És arra tanít, hogy az örökért nem kell küzdeni, azt nem lehet jótettekkel kiérdemelni, mert az örök élet nem jutalom, hanem tény. Elkészítettett. Van. Mindig és mindenkinek.

Joggal írja róla Pilinszky János: „Bach evangéliumi művész volt. Valójában irigyelnünk kellene, de mert tökéletes, csak szeretnünk lehet.”

E felismerést tolmácsolja számunkra Dobozy Borbála Bach játéka, melynek egyik fő sajátossága a mesterségbeli tudás bravúrájától megszabadult költőiség, amelynek nemcsak tökéletessége, hanem varázsa is van.

Mindezek az erények különösen felértékelődnek akkor, amikor a művészet nehézkedése eltolódott a lélek mélységei felől a sima, olykor sivár kivitel, a dologi bravúr felé, amikor mechanizmussá, technikává lett a finomság és az árnyalat.

A bachi életmű titkainak, megrázó mélységeinek feltárása Dobozy Borbála kivételes anyagismeretén nyugszik, hiszen minden nagy sorozatot megszólaltatott: a két- és háromszólamú invenciókat, a francia szviteket, az angol szviteket, a partitákat, a fantáziákat és fúgákat és a Goldberg-Variációkat.

A 2010-ben Csehországban megjelent Goldberg Variációk-felvétele komoly elismerést váltott ki. Az International Record Review hasábjain így méltatták: „Bach Goldberg-Variációiból nem kevés CD készült, de a magyar csembalóművész Dobozy Borbála új felvétele különbözik a többitől... Játéka a nyitó témában álomszerűen szép... Előadásmódjára jellemző az elegáns artikuláció, szellem és intelligencia éppúgy, mint az ornamensek stílushű alkalmazása... Nem emlékszem, mikor élveztem ennyire a Goldberg Variációk előadását...”

Emellett lemezre vette és megszólaltatta a Wohltemperiertes Klavier mindkét kötetét, a Kunst der Fuge-t, az összes egy-, két-, három- és négycsembalós versenyművet, az összes kamaraművet, a hegedűszonátákat, a fuvolaszonátákat, a gembaszonátákat, a triószonátákat, nem beszélve a számos kantáta, motetta, a Magnificat, a Karácsonyi oratórium, a passiók és a H-moll mise continuo szólamairól.

Repertoárja szinte az egész csembalóirodalmat felöleli, beleértve a 20. századi és a kortárs zenét is. Több magyar zeneszerző – Arányi-Aschner György, Balázs Árpád és Hidas Frigyes – komponált már számára műveket, így számos ösbemutató fűződik nevéhez, többek között Balassa Sándor Terényi Edének ajánlott, „Művész utca 11/a – tételek csembalóra op. 101.” c. kompozícióját is ő mutatta be és vette lemezre.

Gottlieb Muffat műveit tartalmazó albuma 1992-ben elnyerte a Hamburgi Német Lemezkritikusok Díját.

Szóló felvételei, melyek a Hungaroton kiadásában jelentek meg: Gottlieb Theophil Muffat, Jiří Antonín Benda és Christoph Schaffrath csembalószonátáit rögzítik.

Legfontosabb kamarazenei felvételei közül a Johann Sebastian Bach Trio szonátáit tartalmazó világsikert aratott CD-t emelem ki, ahol olyan kiváló művészek partnere volt, mint Gyöngyössy Zoltán, Hadady László és Lakatos György.

2013-ban Summa cum laude minősítéssel DLA doktori fokozatot szerzett. Disszertációjának címe „Georg Anton Benda és csembalószonátái”. A disszertáció nemcsak magyarul, de cseh nyelven könyv alakban is megjelent.

Jelenleg a Liszt Ferenc Zeneakadémia docense, tanszéki csoportvezető. 2017 júniusa óta a Magyar Művészeti Akadémia Zeneművészeti Tagozatának levelező tagja.

Dobozy Borbála művészi megbecsülését jelzi, hogy a Zuzana Růžicková 90. születésnapjának tiszteletére rendezett hangversenyen a művésznő külön kérésére Dobozy Borbála volt az egyetlen külföldi fellépő csembalóművész.

2011-ben Liszt Ferenc-díjat kapott.

Dobozy Borbála művész egyénisége arra tanít bennünket, hogy megértsük, a művészet nem foglalkozás, nem is hivatás, sokkal több ennél, művésznak lenni annyit tesz, hogy olyan életet élek, amely minden egyebet alárendel ennek az elhívásnak, megszólítottágnak és felhatalmazásnak. A művészet a legmagasabb rendű mestermű, mert teremtés, egyetemes és mert mindenkié. És mert a művészet a valóság fölött van és súlypontja az életen túli.

Dr. Kamp Salamon